

Ларькова Л. Х.,

Київський національний лінгвістичний університет

ФУНКЦІЯ АДВЕРБІАЛЬНИХ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

В структурі речення прислівник може залежати як від дієслова, так і від прикметника або іншого прислівника, в окремих випадках також від іменника. В статті аналізуються прислівники, які відносяться до адвербіальних словосполучень.

Ключові слова: *адвербіальна система, адвербіальні словосполучення, іменник, синонімія, дієслово, прийменник, прислівник, граматична залежність.*

Adverbialna German system, multi – faceted form and content are subject to continuous research of linguists. Subject for research is usually adverb adjunct to any part of speech (verb, noun, adjective or another adverb). However, researchers pass is an interesting phenomenon, as an introduction to the prepositional adverb combinations of features definition. Our paper analyzes adverbs belonging to adverbialnyh phrase.

Key words: *Adverbialna German system; subject; research of linguists; adverb; verb; noun; adjective; or another adverb.*

Одним з предметів лінгвістичних досліджень є адвербіальна система німецької мови, як багатогранна за формою так і змістом. Лінгвістами розглядається – прислівник – об'єкт дослідження, що прилягає до якої-небудь частини мови (дієслова, іменника, прикметника чи іншого прислівника), але не було розглянуто таке цікаве явище, як *вступ* прислівника до складу прийменникових сполучень у функції уточнювань.

В нашій статті підлягають аналізу прислівники, які належать до адвербіальних словосполучень (*draußen, oben, mitten, dicht, hart, kurz, schräg, direkt, hoch, drüben, weg*).

Усе багатоманіття уточнювань зводиться за своїм значенням до двох типів, а саме до конкретизації місце знаходження предмета і спрямованості руху або дії.

Серед прислівників, які конкретизують місцезнаходження предмета, насамперед слід виділити підгрупу прислівників, які підсилюють значення прийменника і, отже, значення всього прийменникового сполучення: *hart, dicht, fast, knapp, nahe, kurz, gleich, ganz, direkt*.

Ці прислівники служать для підкреслення того, що в безпосередній близькості від предмета відбувається якась дія, знаходиться чи рухається інший предмет: *Es liegt so hart am Meer, daß die Wellen an die Häuser klatschen. ...aber sie (die Villa) darf nicht direkt am Stadtrand liegen. Er entschied sich für zwei Strohhallen, die an der linken Wand dicht beim*

Eingang der Scheune lagen. Es knarrte wieder und mußte nahe an der Tür sein.

Названі прислівники є також синонімами: *Die Sonne, knapp über dem Horizont, blendete und bot ein sinnverwirrendes Schauspiel. Hinter ihnen, dicht über dem Horizont, stand die Sonne.*

Слід зауважити, що вживання цих прислівників неправомірно обмежується низкою прийменників. Так, прислівник *kurz* вживається не тільки з прийменниками *vor, nach*, але може також уживатися з прийменниками *über, hinter*: **Kurz hinter Haiensee wird es taghell. Kurz über dem Boden ragte die Anschlussstelle aus der Erde.**

А у прислівника *dicht*, спостерігається вживання найчастіше з прийменниками: *Es (das Dorf) lag eine halbe Stunde Busfahrt vom Stadtzentrum entfernt, dicht außerhalb der nördlichen Stadtgrenze.*

Значення, що передаються згаданими прислівниками, близькі, але не тотожні, оскільки кожен прислівник зберігає відтінок значення, властивий лише йому. Ось чому можна знайти приклади, в яких до складу прийменникового сполучення входять два підсилювачі. У таких випадках перший прислівник підсилює значення другого і разом з прийменниковим сполученням творить єдине смислове ціле: **Kluttig trat ganz dicht an sie heran.**

Прислівники *fast ziemlich, gewiß, sicher, ganz, wohl* виражають відтінок суб'єктивності, здогадки, непевності. *Наприклад: Das Beobachtungsflugzeug war wieder aufgetaucht, jetzt zog es fast unmittelbar über dem Lager seine langsamen Kreise.*

У цій функції вживається також *beinahe*: *Die meisten von ihnen lagen beinahe ganz im Wasser.* Критерієм уточнювань вважається потенціальне виділення його з прийменникової групи, про що свідчить інтонаційне виділення прийменникової групи і уточнювань, пов'язане найчастіше з місцем, яке займає прийменникова група плюс уточнювач.

Не треба забувати, що прислівники цієї підгрупи хоча і зрідка, але все ж таки вживаються як визначники дієслівної дії. Незмінні слова, що безпосередньо визначають дієслівну дію або видозмінюють її, в кінці речення вживаються рідко. Можна навести багато прикладів, що ілюструють розміщення цих прислівників перед прийменниковим сполученням. При цьому випадки розміщення в середині речення частіші. Через те, що прийменникове сполучення і уточнювач інтонаційно легко виділяється, інколи важко встановити, чи прислівник є визначником дієслівної дії чи входить до складу прийменникового сполучення. Так в прикладах: *Sie sind in der Dunkelheit zu weit rechts gekommen und an den Franzosen fast entlanggelaufen. Die laufen fast an den Franzosen entlang, fast* – виділяється легко, то лише синтаксичним аналізом вдається визначити, що в прикладі *Wir rangen miteinander, bis er mich hart auf den Kartoffelschalenhaufen*

warf hart визначає дієслівну дію, а в прикладі *Khuttig packte Höfel hart an der Brust und schleuderte ihn gegen die Wand* належить до прийменникового сполучення.

Однією з особливостей німецької мови є вживання дієслів з різними уточнювачами: *Er sah ihn nochmals kurz von ,der Seite an. Er blickte mich kurz an, dann ging sein Blick wieder nach vorn. Er blickte den anderen einige Male von der Seite an, als könnte er dadurch ermutigt werden.*

Випадків вживання прислівників *hart, gleich, kurz* для вираження часових відношень не виявлено: *hart vor Morgens, gleich am Anfang, kurz vor Mittag. Nach einem mühseligen Marsch durch den hohen Schnee erreichten wir kurz vor Mittag den Wald.* Слід пам'ятати, що вони вживаються з прийменниковими сполученнями, які називають певний термін, певну подію, але не проміжок часу.

Прислівники цієї підгрупи також підсилюють значення складного прийменника: *Haferkorn zielte dicht an der Schulter des Mädchens vorbei auf einen der glattgrauen Baumstämme im Hintergrund.* Заради актуалізації такий підсилювач інколи виноситься за рамки речення. *Hanприклад: Der Soldat zog ihn zu sich heran. Ganz dicht.*

Ці прислівники утворюють з прийменниковим сполученням єдине смислове ціле, тому в випадках, коли прийменникове сполучення функціонує в реченні як обставина місця, будучи залежним компонентом словосполучення, не можна відривати прислівник від прийменникового сполучення. Ось чому в прикладі *Die kleine Stadt lag dicht bei Berlin wie ein angerufpter Vorort* в функції обставини місця виступає не прийменникове сполучення *bei Berlin, a dicht bei Berlin*, яке складається з підсилювача *dicht* і названого прийменникового сполучення.

Характеризуючи прислівники, які конкретизують місцезнаходження предмета, слід відзначити, що серед просторових прислівників місця можна виділити підгрупу слів, які виступають в реченні в залежності від дистрибуції, тобто від семантичного характеру дієслова, з яким вони зв'язані чи то в функції прислівників із значенням місцезнаходження, чи то в функції прислівників із значенням спрямованості: *Sein Schlafplatz in der Baracke der Waldbrigade lag direkt an der Tür. Keineswegs darf unser Mann direkt in die Freiheit humpeln.*

До прислівників, що служать для конкретизації місцезнаходження предмета, належать *drinnen, innen, draußen, gegenüber, entgegen, hier, da, dort, unten, oben, vorn, hinten.* І деякі з них вживаються у прономінальній функції підсилення.

Слід, однак, додати, що частина цих прислівників виконують додаткові функції. Так, скажімо *oben, vorn* можуть вживатися також для часткового вираження просторових відношень. *Hanприклад: am vorderen Ende des Wagens-vorne am Wagen auf dem Gipfel des Berges-oben auf dem Berge.*

Спостерігаються також випадки неправильного вживання у розмовній мові прислівників *oben*, *unten* перед географічними, назвами. *Hanpuklad: Wir sind oben an der Ostsee im Norden Wir sind unten in den Karpaten im Süden.*

Особливе місце в цій групі займає прислівник *draußen*. В даний час у його вживанні помітні певні зрушення. Якщо раніше воно вживалося тільки в самостійному значенні чи в функції уточнювача, то зараз сфера застосування прислівника значно поширилась. Насамперед слід відзначити його вживання з прийменниками пізнішого походження: ... *und tadelten die neumodischen Gebräuche, die man von den Hackbauern, den Bantus, **draußen jenseits des Waldes**, übernommen hatte.* Прислівник *draußen* може вживатися з прийменниковими сполученнями, до складу яких входить іменник, що має уявлювані межі. Помітні зрушення і в семантиці самого прислівника. *Draußen* може вживатися в значенні “in der Ferne”, “nebenan”: ... *und jedem Dampfer, der **draußen auf dem See** vorüberzog, sah ich nach, als ich schon **draußen im Gang** stand – ein paar Sekunden lang wie verloren im Gang stand und nicht ein noch aus wusste,* виступаючи таким чином як стержневе слово адвербіального сполучення.

Два детермінуючі члени, для яких обов’язкова спільність семантики, утворюють синтаксичну групу, тому що сполучуваність її членів мотивована, між ними є внутрішній зв’язок. Для цього сполучення характерне підкреслене інтонаційне розчленування: ***Ganz oben, in der halbdunklen Zelle, kaum sichtbar.***

Особливо тісний зв’язок між прийменниковим сполученням і прислівником спостерігається тоді, коли він, в свою чергу, уточнюється прийменниковим сполученням: *Dort am Haus, an seinem Standort würde er einen anderen treffen.*

АНАЛІЗ:

Вживання прислівників у ролі стержневого слова адвербіального сполучення показує, що це інколи може приводити до ігнорування їх постпозитивної ролі, але вони завжди вказують у сполученні з дієсловом на спрямованість дії, вираженої дієсловом-присудком.

Література:

1. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи. К.: Либідь, 2006
2. W. Schmidt. Deutsche Sprachkunde. – Berlin, 2000. – S. 229.